

แนวปฏิบัติที่ดี/ นวัตกรรม ในการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ชื่อแนวปฏิบัติที่ดี PEARN Model ภายใต้กระบวนการนิเทศแบบ PDCA งานนิเทศภายใน กลุ่มบริหารวิชาการ โรงเรียนน้ำโสมพิทยาคม สหวิทยาเขตพระพุทธบาทบัวบก

๑. ที่มาและความสำคัญของแนวปฏิบัติที่ดี / นวัตกรรม

การนิเทศการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพการศึกษา การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการพัฒนาครู เพื่อให้ครูปรับปรุง และพัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ การนิเทศภายในเป็นกระบวนการชี้แนะ แนะนำ ช่วยเหลือครูให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนิเทศการจัดการเรียนรู้ เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องในการให้บริการทางการศึกษา เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนเกิดผลสัมฤทธิ์ตามความคาดหวัง

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) หมายถึง การออกแบบการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง สร้างองค์ความรู้ ผ่านการคิดขั้นสูง การได้ปฏิบัติงานสร้างสรรค์งาน และนำเสนองานด้วยตัวเอง การเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนการสอน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ขั้นสูง ด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง โดยต้องคำนึงถึงความรู้เดิมและความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ผู้เรียนจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้

จากการจัดการเรียนรู้ในปีการศึกษาที่ผ่านมา พบว่าโรงเรียนประสบปัญหาหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ครูขาดความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียน การวัดและประเมินผลที่ไม่มีความหลากหลาย และการเรียนการสอนไม่ทันสมัย ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในปัจจุบันได้

กลุ่มบริหารงานวิชาการเห็นปัญหาและความสำคัญดังกล่าวจึงได้จัดทำโครงการการนิเทศภายในและภายนอกขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีการศึกษา ดำเนินกิจกรรมไปอย่างเป็นระบบและรองรับด้วยข้อมูลสารสนเทศ มีการกำหนดข้อตกลงและบทบาทร่วมกันที่อยู่ในบรรยากาศของความร่วมมือน่าสนใจ ระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ให้มีความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อจะได้ส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดหมายของหลักสูตรตลอดจนการพัฒนางานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนโดยเฉพาะการปฏิบัติงานด้านวิชาการให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนโยบายเร่งด่วนของกระทรวงศึกษาธิการ ที่มุ่งยกระดับคุณภาพผู้เรียนและพัฒนาครูให้มีสมรรถนะในศตวรรษที่ ๒๑ ทั้งยังสอดคล้องกับแนวนโยบายของ สพฐ. ที่ผลักดันการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยการนิเทศภายในมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพครู และยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อพัฒนาทั้งทักษะและศักยภาพผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง ดี มีสุข รวมถึงใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จากการดำเนินงานที่เป็นระบบอย่างต่อเนื่อง ให้การจัดการนิเทศของโรงเรียนเป็นไปอย่างปกติและต่อเนื่อง จึงสามารถจัดทำขั้นตอนการดำเนินงานและสามารถสรุปเป็นนวัตกรรมในการดำเนินงาน ภายใต้แนวคิด PEARN Model ที่เกิดจากการสังเคราะห์ขั้นตอนการปฏิบัติงานโครงการนิเทศภายในของโรงเรียนน้ำโสมพิทยาคม โดยมีการควบคุม ตรวจสอบด้วยวงจรคุณภาพ PDCA

๒. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการดำเนินงาน

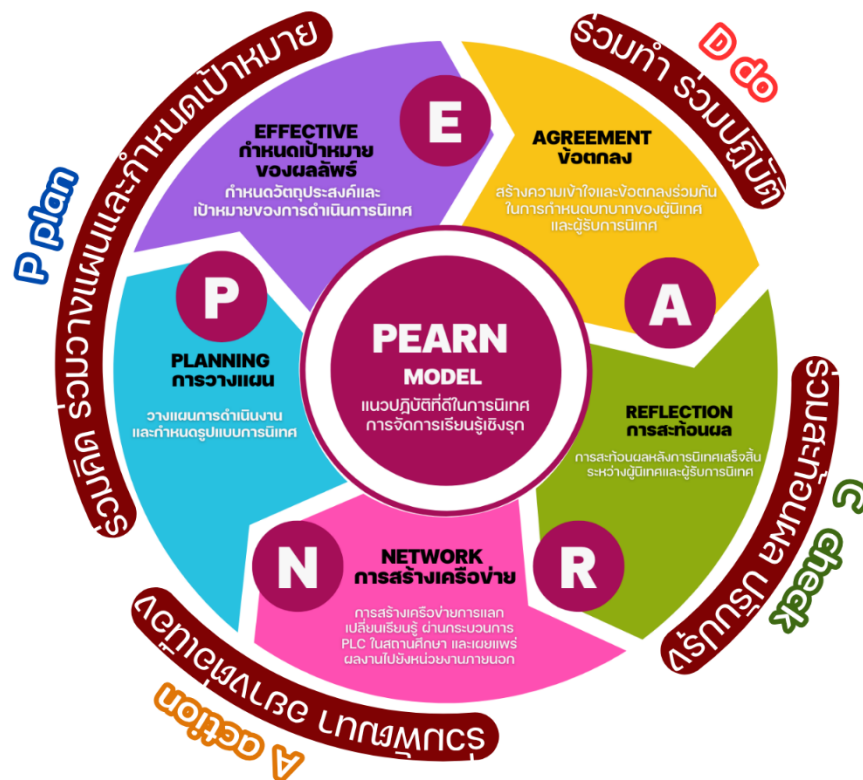
๑. เพื่อส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรที่มีกระบวนการนิเทศ มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิด Active Learning ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และสามารถนำไปพัฒนาสื่อนวัตกรรม และปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

๒. เพื่อส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และนำมาพัฒนางานการจัดการกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการพัฒนาด้านวิชาชีพ

๓. เพื่อให้ส่งเสริมครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิด Active Learning และปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

๔. เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่งดีมีความสุข

๓. กระบวนการดำเนินงานแนวปฏิบัติที่ดี/การได้มาซึ่งแนวปฏิบัติที่ดี/นวัตกรรม

ภาพประกอบ : แผนผังแนวคิด PEARN Model ภายใต้กระบวนการ PDCA

โรงเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมในการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) อย่างต่อเนื่อง ภายใต้กระบวนการ PDCA ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยยึดเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนและพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน ในกระบวนการดังกล่าว โรงเรียนได้มีการวางแผน ปฏิบัติงาน ตรวจสอบ และปรับปรุงพัฒนาอยู่เสมอ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง มีการสังเคราะห์องค์ความรู้จากการทำงาน และสามารถถอดบทเรียนออกมาเป็น "แนวคิด PEARN Model" หรือ "รูปแบบการดำเนินงาน PEARN Model" ที่มีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ โดยมีองค์ประกอบการดำเนินงาน ดังนี้

๓.๑ การวางแผน (Planning)

๓.๑.๑ ประชุมคณะกรรมการการนิเทศเพื่อกำหนดรูปแบบการนิเทศการสอนที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนน้ำโสมพิทยาคม ตามหลักวิชาการ

๓.๑.๒ ศึกษาพัฒนาปรับปรุงเครื่องมือนิเทศที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ๑.) แบบนิเทศการสอน ๒.)แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอน ๓)กำหนดปฏิทินการนิเทศ โดยเครื่องมือในการนิเทศมีประเด็นการประเมินสอดคล้องกับการประเมิน ว.PA ครบทุกด้านเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ครูสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผลงานวิชาการ

๓.๒ การกำหนดเป้าหมายของผลลัพธ์ (Effective)

๓.๒.๑ กำหนดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมและเป้าหมายของผลลัพธ์ ในการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ไม่ว่าจะเป็นเป้าหมายเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครู หรือผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่เพิ่มขึ้น ซึ่งกลุ่มบริหารวิชาการ โรงเรียนน้ำโสมพิทยาคม ได้กำหนดเป้าหมายร้อยละ ๘๐ ของครูสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ได้

๓.๒.๒ กำหนดรูปแบบของการนิเทศ ที่เป็นการผสมผสานระหว่างรูปแบบการนิเทศแบบร่วมมือและการนิเทศแบบผู้บริหาร โดยการจัดตามกลุ่มสาระการเรียนรู้และมีผู้บริหารเข้ามามีส่วนร่วมในการนิเทศแบบเชิงรุก

๓.๓ การสร้างข้อตกลงร่วมกัน (Agreement)

๓.๓.๑ แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ ประกอบด้วย ผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูที่ได้รับมอบหมาย โดยทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้จะมีการแต่งตั้งกรรมการเป็น ๒ ชุด ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ครูได้เยี่ยมชั้นเรียนของเพื่อนครู และการจัดตารางนิเทศไม่ทับซ้อนคาบสอนช่วยเหลือให้ครูปฏิบัติงานด้วยความสะดวกและเกิดผลดีต่อผู้เรียน

๓.๓.๒ การประชุมชี้แจงทำความเข้าใจในการดำเนินงานกิจกรรมการนิเทศ โดยการสร้างข้อตกลงระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ครูทุกคนควรมีความเข้าใจถูกต้อง ตรงกันเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน จะส่งผลให้ครูคลายความวิตกกังวลในการเข้ารับการนิเทศ และที่สำคัญครูและคณะกรรมการนิเทศ จะต้องทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศรวมทั้ง ผู้ที่เกี่ยวข้อง จะทำให้ผู้นิเทศสามารถปฏิบัติงานด้วยความสบายใจ ไม่อึดอัด ขณะเดียวกันก็ช่วยจัดความรู้สึกขัดแย้งของผู้รับการนิเทศที่มีต่อผู้นิเทศได้ด้วย จัดทำตารางนิเทศที่คุณครูกำหนดและมีการนัดหมายช่วงเวลาในการจัดส่งแผนการจัดการเรียนรู้ในผู้นิเทศล่วงหน้าก่อนการนิเทศ

๓.๔ การสะท้อนผล (Reflection)

๓.๔.๑ ผู้นิเทศที่ประกอบไปด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้ากลุ่มสาระ เข้านิเทศการจัดการเรียนรู้ของครู โดยใช้เครื่องมือนิเทศที่ได้กำหนดไว้ ผู้นิเทศเข้าสังเกตพฤติกรรมโดยไม่รบกวนการเรียนรู้อของผู้เรียน พร้อมทั้งบันทึกข้อสังเกตในการจัดกิจกรรมของครูผู้สอน โดยครูได้เข้ารับการนิเทศร้อยละ ๑๐๐ เมื่อเสร็จสิ้นดำเนินการนัดหมายช่วงเวลาเพื่อรับฟังการสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้

๓.๔.๒ ผู้นิเทศให้ผู้รับการนิเทศได้สะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ว่าเป็นไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ บอกเล่าสิ่งที่เป็นจุดเด่นและสิ่งที่เป็นจุดที่ยากพัฒนา โดยที่ผู้นิเทศรับฟังอย่างสนใจ ผู้นิเทศสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ชมเชยในสิ่งที่ทำได้ดี รวมถึงให้ข้อเสนอแนะในสิ่งที่ควรพัฒนาต่อยอด ส่งเสริมให้คิด สนับสนุนให้ทำ เพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และวิชาชีพต่อไป

๓.๕ การสร้างเครือข่าย (NETWORK)

๓.๕.๑ เมื่อได้ข้อเสนอแนะจากการสะท้อนผลกิจกรรมนิเทศ ครูนำผลการสะท้อนไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของตนเอง และนำไปต่อยอดในการพัฒนาวิชาชีพ การสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผ่านกระบวนการ PLC ในสถานศึกษา โดยจัดตั้งกลุ่มพัฒนาทางวิชาชีพตามความสนใจ

๓.๕.๒ คณะกรรมการงานนิเทศสรุปข้อมูลผลการประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน การประเมินผลการนิเทศการสอน ได้แก่ ๑) กรรมการนิเทศประเมินผลคุณภาพการจัดการเรียนการสอนตามเครื่องมือ ๒) นักเรียนประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน

๓.๕.๓ คณะกรรมการนิเทศกลุ่มสาระการเรียนรู้สรุปผลและรายงานระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ คณะกรรมการบริหารงานวิชาการสรุปผลภาพรวมการนิเทศการสอน ยกย่องเชิดชูรายงานต่อผู้บริหาร และเผยแพร่ผลงาน

จากการดำเนินการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตาม PEARN Model โรงเรียนน้ำโสมพิทยาคมได้ถอดบทเรียนจากการดำเนินการที่สำคัญสามารถสังเคราะห์เป็นบทเรียนได้ ดังนี้ คือ การนิเทศภายในต้องจัดทำอย่างต่อเนื่องเป็นระบบไปพร้อม ๆ กับการจัดการเรียนการสอนปกติ โดยไม่เพิ่มภาระงาน การนิเทศควรเกิดจาก “ความร่วมมือ” มากกว่า “การควบคุม” โดยการสร้างข้อตกลง (Agreement) และการสะท้อนผลแบบให้กำลังใจ (Reflection) ทำให้ครูรู้สึกปลอดภัยและพร้อมพัฒนา เป็นการช่วยเหลือให้ครูปฏิบัติงานด้วยความสะดวก มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ ทักษะต่าง ๆ การใช้ข้อมูลจริงจากการสังเกต การสะท้อน และผลการเรียนรู้ของนักเรียน ทำให้เกิดการพัฒนามีเป้าหมายชัดเจน การบูรณาการนิเทศเข้ากับการพัฒนาวิชาชีพครู การสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียน PLC ที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

๔. ผลการดำเนินงานและประโยชน์ของแนวปฏิบัติที่ดี/นวัตกรรม

โรงเรียนน้ำโสมพิทยาคม ได้ดำเนินการตามขั้นตอนในการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) แนวปฏิบัติที่ดี PEARN Model ภายใต้กระบวนการนิเทศแบบ PDCA การนิเทศภายในของโรงเรียนอย่างครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ โดยมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในที่ชัดเจน มีปฏิทินการนิเทศภายในที่เป็นระบบ มีการนิเทศภายในครูผู้สอนทุกคนตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด มีแบบบันทึกการนิเทศการสอนภายในของครูผู้สอนรายบุคคล มีการรายงานแบบสรุปประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ และมีการนำเสนอแบบการนิเทศภายในให้ผู้บริหารทราบ โดยผลการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ คือ

๑. ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรที่มีกระบวนการนิเทศ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิด Active Learning ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และสามารถนำไปพัฒนาสู่นวัตกรรม และปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

๒. ครูได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และนำมาพัฒนางานการจัดการกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการพัฒนาด้านวิชาชีพ

๓. ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิด Active Learning และปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ครูผู้สอนจำนวน ๕๘ ราย ได้รับรางวัลแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ประจำปี ๒๕๖๗ แบ่งเป็น รางวัลระดับยอดเยี่ยมจำนวน ๒๕ ราย ระดับดีเลิศ จำนวน ๑๙ ราย ระดับดี จำนวน ๙ ราย และระดับเข้าร่วม ๕ ราย จากทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

๔. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนมีพัฒนาการเพิ่มขึ้น และพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่งดีมีความสุข

๕. ผลสำเร็จของการดำเนินงานนิเทศ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก Active Learning ได้แก่ ผลงานวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา รางวัลชมเชย ระดับคุณภาพ ดีเยี่ยม จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

๕. ข้อเสนอแนะ

๑. ครูผู้สอนควรได้ศึกษาเกณฑ์ในการประเมินการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

๒. คณะกรรมการสะท้อนผลการนิเทศด้วยความเป็นจริง เพื่อให้ผู้รับการนิเทศได้นำผลการนิเทศไปปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

๓. กระบวนการนิเทศภายใน คณะกรรมการนิเทศที่เป็นหัวหน้ากลุ่มสาระและเลขานงานนิเทศควรมีการบริหารจัดการชั่วโมงสอนของตนและควรเข้าสังเกตการณ์ชั้นเรียนได้ตลอดเวลาเมื่อว่างจากงานสอน